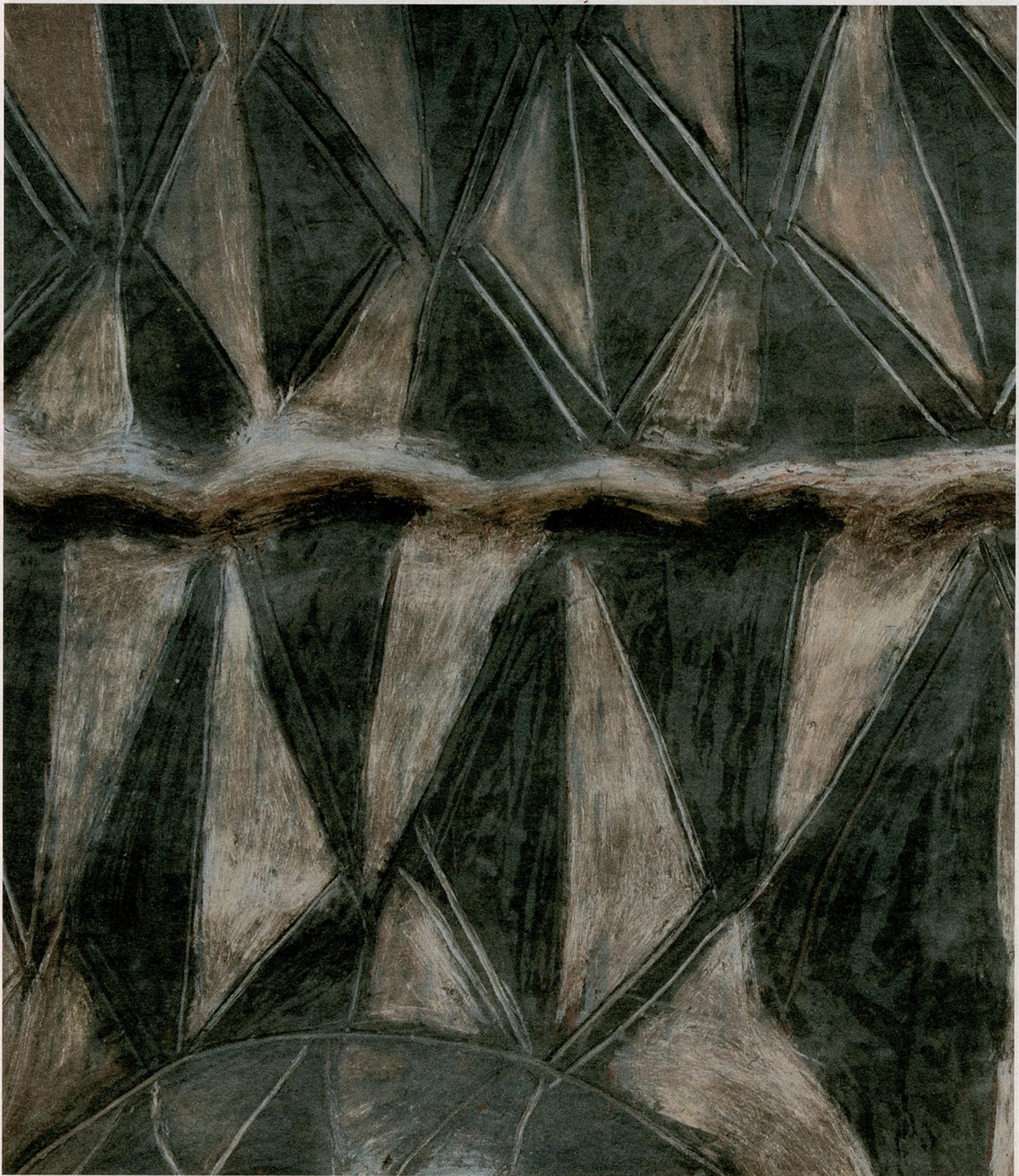

PerDurar

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya
Museu de Granollers

Flores & Prats

Adaptive Reuse

ESP/

Un vestit usat porta incorporada la memòria del seu anterior usuari; començar a fer-lo servir és sempre un exercici que requereix confiança i temps fins arribar a sentir-lo com a propi. Vestir de «segona mà» suposa introduir-se en una disciplina d'adaptació i, com arquitectes, quan treballem amb edificis existents per adaptar-los a un nou ús, el nostre treball s'assembla a l'acció d'adaptar molt bé un vestit portat abans per altres: s'ha de descosir i així reconèixer el patró ja emprat, treballar a partir d'aquest retallant per un cantó i ampliant per un altre; pot ser que es necessiti tela nova, fins i tot pot ser que haguem d'afegir-hi unes butxques... I així fins que la peça respongui i s'identifiqui amb el nou usuari.

L'amable invitació per participar en la publicació PerDurar ens va semblar una oportunitat per ampliar la conversa sobre el tema de la reutilització en el món dels objectes i les idees, una cosa que en arquitectura s'està començant a parlar de manera constant sota el terme anglès «Adaptive Reuse». Ens trobem en aquest moment que estem fent l'esforç de definir i afegir al terme les moltes dimensions que aquest implica, amb la perplexitat que ens causa haver d'aprendre a introduir-nos de nou en una disciplina tan antiga com la de la reutilització, cosa que havíem descartat del centre d'interessos en aquesta societat escassa de temps i habituada a estrenar.

Per a aquesta aproximació hem pensat recopilar el treball de creadors de diferents disciplines que s'ocupen de fer que les coses circulin de mà en mà, estenent-ne l'ús i, al mateix temps, donant-los una nova significació. Es tracta de diferents accions de «mans a la feina», on primer hi ha hagut una acció i després es busca l'explicació de la mateixa, pràctiques on la intuïció i el descobriment es disparen a partir de la trobada amb algun rastre anterior.

Una mà que reutiliza porta implícita la mesura; no té perquè ser un cop de mà habilit, ja no és una mà artesanal i la seva manera d'adaptar potser necessita ajuda industrial, com en el treball de Curro Claret amb la Fundació Arrel de Barcelona.^{fig1}

També es pot tractar de desfer una acció prèvia i aconseguir recuperar així fragments de construccions o materials que havien perdut ja el seu valor d'ús, com en el cas del col·lectiu Rotor de Bèlgica, i el seu gran magatzem de materials de desmantellament que esperen tanda per tenir un ús una altra vegada.^{fig2}

A vegades l'acció de desmantellar edificis ofereix la sorpresa de trobar, sota les capes dels diferents acabats, una etapa del seu ús que ens sembla més interessant que l'última. A inicis dels anys vuitanta, l'artista Antoni Miralda va obrir a Nova York un projecte cultural en forma de restaurant de tapes: El Internacional. Aquí, el treball directe sobre les parets de l'antic restaurant Teddy's li va permetre anar descobrint, i definit a la vegada, quina seria l'atmosfera del seu nou projecte.^{fig3}

Hi ha recuperacions que no impliquen una acció física directa, sinó un esforç de memòria. És l'exercici que realitza l'arquitecte de Milà Davide Rapp, recuperant material filmic d'un arxiu de dimensió gegantina, d'on extreu fragments mínims. Davide és un arqueòleg de cinema que posa a prova el valor d'uns segons de moviment i la seva possibilitat d'agregació per tornar a circular, oferint noves ficcions a partir de la manipulació de les anteriors.^{fig4}

En un arxiu contrasta la passivitat del que s'ha arxivat davant les atencions dels seus protectors. Amb el projecte expositiu «Alternative Histories», Jantje Engels & Marius

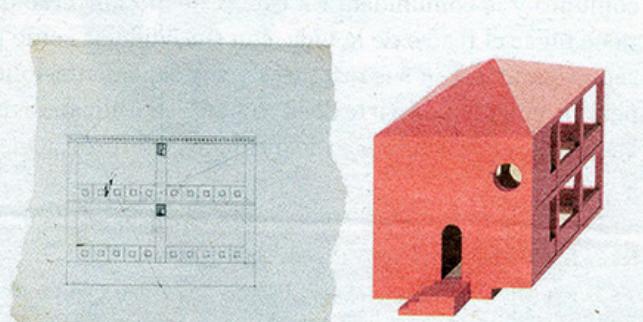
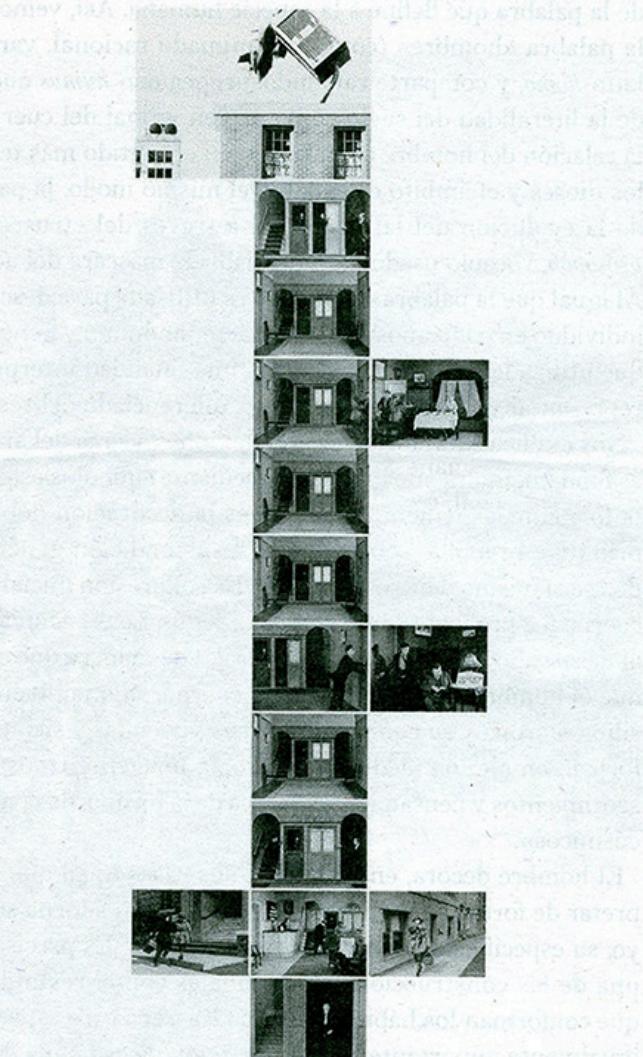
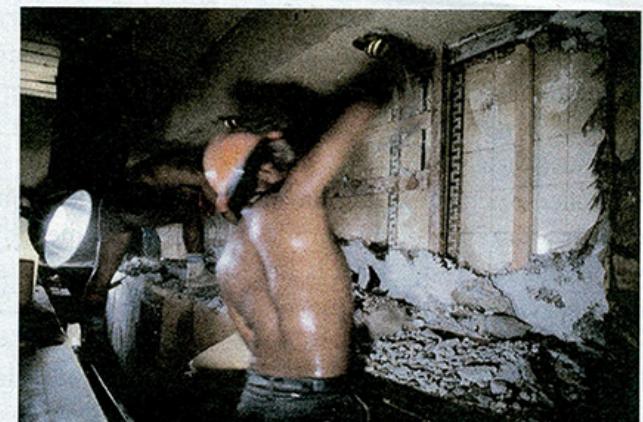
Grootveld, en col.laboració amb l'Architecture Foundation de Londres, activen la impressionant col.lecció del Drawing Matter Archive aparellant un dibuix de l'arxiu amb un arquitecte actual. D'aquesta manera es formen vuitanta-cinc parelles on les noves mirades als documents de l'arxiu proposen i donen prova de la distància o la proximitat en el temps entre aquests tàndems.^{fig5}

Per a nosaltres una arquitectura de segona mà està directament lligada a la feina de Josep Maria Jujol, l'estret col.laborador d'Antoni Gaudí. Fa uns anys, a l'Hangar Bicocca de Milà ens vam trobar amb una reproducció d'un treball de Jujol a escala real. Era obra de Josep Llinàs, un altre arquitecte fascinat per la qualitat que el pas del temps atorga als materials. Llinàs reflexiona sobre Jujol treballant directament sobre la seva obra, fabricant un cartell publicitari o rehabilitant un teatre.^{fig6}

Un edifici a mig enderrocar dispara la nostra imaginació: el moment de la seva construcció apareix de nou a la vista i quan el mirem no sabem si l'obra està anant cap endavant o cap enrere en el temps. D'aquest instant neix el projecte de l'estudi De Vylder Vinck Taillieu, que decideix frenar l'enderroc avançat d'un edifici del Campus Hospitalari Càritas, i adaptar-lo per poder acompanyar les persones en el seu guariment. Tots dos, persones i edifici, s'identifiquen ara en la seva pròpia fragilitat com un síntoma amb el qual conviure, i a partir del qual començar a treballar en la pròpia recuperació.^{fig7}

Posar a prova la resistència i capacitat d'un projecte per sobreviure en diferents edificis i ciutats va ser l'exercici que els arquitectes Philip Christou & Florian Beigel es van proposar entre Londres i Brussel·les. Primer, amb un projecte d'adaptació d'un edifici industrial de Londres per a l'Escola d'Arquitectura CASS. Anys més tard, quan l'escola va vendre el seu edifici, els arquitectes es van plantejar desmantellar part d'aquest projecte per traslladar-lo fins a Brussel·les perquè formés part del futur projecte Kanal/ Centre Pompidou. Un fascinant treball de doble adaptació.^{fig8}

Ha estat sorprenent mirar al voltant nostre i veure com tants amics, el treball dels quals admirem, estan desenvolupant projectes en realitats molt diferents amb un interès compartit, però amb un material de base, un enfocament i un objectiu personal que canvia cada vegada. A través dels seus treballs, s'ha eixamplat la nostra mirada, i tenim la sensació que podríem ampliar molt més la llista, amb més segones mans...

Adaptive Reuse.

ESP/

Un traje usado lleva incorporada la memoria de su anterior usuario; empezar a usarlo es siempre un ejercicio que requiere confianza y tiempo hasta llegar a sentirlo como propio. Vestir de «segunda mano» supone introducirse en una disciplina de adaptación y, como arquitectos, cuando trabajamos con edificios existentes para adaptarlos a un nuevo uso, nuestro trabajo tiene algo parecido a adaptar muy bien un vestido usado antes por otros: se tiene que descoser y así reconocer el patrón usado, trabajar a partir de este recortando de un lado para ampliar en otro; puede ser que se necesite tela nueva, incluso puede que tengamos que añadir unos bolsillos... Así hasta que la prenda responda y se identifique con el nuevo usuario.

La amable invitación a participar en la publicación PerDurar nos pareció una oportunidad para ampliar la conversación sobre el tema del reúso en el mundo de las cosas y las ideas, algo que en arquitectura se está empezando a hablar de manera constante bajo el término inglés «Adaptive Reuse». Nos encontramos en este momento haciendo el esfuerzo de definir y añadir al término las muchas dimensiones que este implica, con la perplejidad que nos causa el tener que aprender a introducirnos de nuevo en una disciplina tan antigua como la del reúso, algo que habíamos descartado del enfoque de intereses en esta sociedad escasa de tiempo y habituada a estrenar.

Dentro de este enfoque pensamos en recopilar el trabajo de creadores de distintas disciplinas que se encargan de mantener las cosas circulando de mano en mano, extendiendo su uso y al mismo tiempo dándoles una nueva importancia. Son distintas «manos a la obra», donde primero ha habido una acción y después se busca la explicación de la misma, prácticas donde la intuición y el descubrimiento se disparan a partir del encuentro con algún resto anterior.

Una mano que reutiliza lleva implícita la medida; no tiene porque ser una mano hábil, ya no es una mano artesanal y su manera de adaptar puede necesitar de ayuda industrial, como en el trabajo de Curro Claret con la Fundación Arrel de Barcelona.^{fig1}

También puede tratarse de deshacer una acción previa y así conseguir recuperar fragmentos de construcciones o materiales que habían perdido ya su valor de uso, como en el caso del colectivo Rotor de Bélgica, y su gran almacén de materiales de desmantelamiento que esperan turno para ponerse en uso otra vez. ^{fig2}

A veces la acción de desmantelar edificios ofrece la sorpresa de encontrar, bajo las capas de los distintos acabados, una etapa de su uso que nos parece más interesante que la última. A inicios de los años ochenta, el artista Antoni Miralda se propuso abrir en Nueva York un proyecto cultural en forma de restaurante de tapas: El Internacional. Ahí, el trabajo directo sobre las paredes del antiguo restaurante Teddy's le permitió ir descubriendo, y definiendo a la vez, cuál sería la atmósfera de su nuevo proyecto. figs.

Hay recuperaciones que no implican una acción física directa, sino un esfuerzo de memoria. Es el ejercicio que realiza el arquitecto de Milán Davide Rapp, recuperando material薄膜ico de un archivo de dimensión gigantesca, del que extrae fragmentos mínimos. Davide es un arqueólogo del cine que pone a prueba el valor de unos segundos de movimiento y su posibilidad de agregación para volver a circular,

ofreciendo nuevas ficciones a partir de la manipulación de las anteriores. fig4.

En un archivo contrasta la pasividad de lo archivado frente a los cuidados de sus protectores. Con el proyecto expositivo «Alternative Histories», Jantje Engels & Marius Grootveld, en colaboración con la Architecture Foundation de Londres, activan la impresionante colección del Drawing Matter Archive emparejando un dibujo del archivo a un arquitecto actual. Se forman ochenta y cinco parejas donde las nuevas miradas a los documentos del archivo proponen y dan prueba de la distancia o la proximidad en el tiempo entre estos tándems. fig⁵

Para nosotros una arquitectura de segunda mano está directamente ligada al trabajo de Josep Maria Jujol, el estrecho colaborador de Antoni Gaudí. Hace unos años, en el Hangar Bicocca de Milán nos encontramos con una reproducción de un trabajo de Jujol a escala real. Era obra de Josep Llinàs, otro arquitecto fascinado por la calidad que el paso del tiempo otorga a los materiales. Llinàs reflexiona sobre Jujol a través de trabajar directamente sobre su obra, fabricando un cartel publicitario o rehabilitando un teatro.^{fig6.}

Un edificio a medio demoler dispara nuestra imaginación: el momento de su construcción aparece de nuevo a la vista y al mirarlo no sabemos si la obra está yendo hacia adelante o hacia atrás en el tiempo. De ese instante nace el proyecto del estudio De Vylder Vinck Taillieu, que decide frenar la avanzada demolición de un edificio del Campus Hospitalario Cáritas, y adaptarlo para poder acompañar a personas en su sanación. Ambos, personas y edificio, se identifican ahora en su propia fragilidad como un síntoma con el que convivir, y a partir de cual empezar a trabajar en la propia recuperación. fig⁷.

Poner a prueba la resistencia y capacidad de un proyecto para sobrevivir en distintos edificios y ciudades fue el ejercicio que los arquitectos Philip Christou & Florian Beigel se propusieron entre Londres y Bruselas. Primero, con un proyecto de adaptación de un edificio industrial de Londres para la Escuela de Arquitectura CASS. Años más tarde, cuando la escuela vendió su edificio, los arquitectos se plantearon desmantelar parte de ese proyecto para trasladarlo hasta Bruselas y poder formar parte del futuro proyecto Kanal/ Centre Pompidou. Un fascinante trabajo de doble adaptación. ^{figs.}

Ha sido sorprendente mirar alrededor y ver cómo tantos amigos cuyo trabajo admiramos están desarrollando proyectos en realidades muy distintas con un interés compartido, pero con un material de base, un enfoque y un objetivo personal que cambia cada vez. A través de sus trabajos, se ha ampliado nuestra mirada, y nos da la sensación de que podríamos extender muchísimo más la lista, con más segundas manos...

